

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT PRACY,
SPRAW SPOŁECZNYCH I RODZINY

KPS.410.4.3.2024

Pani
Monika Zima-Parjaszewska
Prezes Zarządu Głównego
Polskiego Stowarzyszenia na rzecz
Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną
ul. Głogowa 2 B
02-639 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/036 Warsztaty terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zarząd Główny Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną ¹ , ul. Głogowa 2 B, 02-639 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Monika Zima-Parjaszewska, Prezes Zarządu Głównego Stowarzyszenia od 24 czerwca 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Kwalifikowanie uczestników, prowadzenie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz jej skuteczność. 2. Organizacja i prowadzenie rehabilitacji w ramach programu zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą PFRON „Zajęcia klubowe w WTZ”. 3. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontroler	Maria Jatkowska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/52/2024 z 6 sierpnia 2024 r.

(akta kontroli tom I, str. 1)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Warsztacie Terapii Zajęciowej⁴ ZG PSONI, w latach 2021-2023 podejmowano na ogół skuteczne działania w zakresie pozyskania lub przywracania osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. WTZ realizował cele określone w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁵. Warsztat zapewniał uczestnikom możliwość odbywania praktyk zawodowych, współpracował z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Warsztat prawidłowo kwalifikował osoby z niepełnosprawnością do uczestnictwa w WTZ. Rada programowa Warsztatu nie realizowała zobowiązań określonych w § 14 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki

¹ Dalej: ZG PSONI lub Stowarzyszenie.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

³ NIK formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: WTZ lub Warsztat.

⁵ Dz.U. z 2024 r. poz. 44, ze zm.; dalej: ustawa o rehabilitacji.

Spółecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej⁶, dotyczących opracowywania i oceny efektów realizacji indywidualnych programów rehabilitacji⁷ uczestników WTZ, a sporządzane przez instruktorów terapii zajęciowej IPR nie spełniały wszystkich warunków określonych w art. 10a ust. 3 pkt 3 ustawy o rehabilitacji.

Warsztat prawidłowo organizował i prowadził rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami w ramach programu zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą PFRON „Zajęcia klubowe w WTZ”⁸.

Dotację przeznaczoną na działalność WTZ oraz zajęcia klubowe, Stowarzyszenie przekazywało na prywatny rachunek bankowy kierownika WTZ pomimo, że zgodnie z umową nr 11/2019 z 23 stycznia 2019 r. o dofinansowanie kosztów działalności WTZ ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁹, Warsztat posiadał wyodrębniony rachunek bankowy przeznaczony do dysponowania środkami Funduszu.

Nie wszystkie koszty działalności WTZ prawidłowo udokumentowano i rozliczono. Koszty powstałe w wyniku potrąceń z wypłat uczestnikom w ramach treningu ekonomicznego w kwocie 16,2 tys. zł nie były ewidencjonowane, ujęte w sprawozdaniach i nie zostały zwrócone, zgodnie z postanowieniem § 10 ust. 2 pkt 5, umowy o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Kwalifikowanie uczestników, prowadzenie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz jej skuteczność

Opis stanu faktycznego

Warsztat rozpoczął działalność 3 listopada 1993 r.¹¹, jako wyodrębniona organizacyjnie i finansowo jednostka Stowarzyszenia. W kontrolowanym okresie, zgodnie z § 2 ust. 5 obowiązującej umowy o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON, Warsztat zapewniał miejsca 28 uczestnikom. Powyższa umowa zawierała elementy określone w § 5 rozporządzenia w sprawie WTZ.

(akta kontroli tom I, str. 70-77, tom III, str. 5-24, 41-45)

W latach 2021-2023 w Warsztacie obowiązywał Regulamin Warsztatu Terapii Zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób

⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 2284; dalej: rozporządzenie w sprawie WTZ.

⁷ Dalej: IPR.

⁸ Dalej: zajęcia klubowe.

⁹ Dalej: umowa o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON.

¹⁰ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Na podstawie wniosku z dnia 21 kwietnia 1993 r. o zatwierdzenie i przyjęcie do finansowania na zasadzie zlecenia, Warsztatu Terapii Zajęciowej, przy ul. Głogowej 2B, złożonego do Wojewódzkiego Ośrodka ds. Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym zawarto umowę Nr W/06/94 z dnia 17 stycznia 1994 r. pomiędzy Zarządem Głównym Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, a Wojewódzkim Ośrodkiem ds. Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie o dofinansowanie kosztów działalności WTZ.

z Niepełnosprawnością Intelktualną z 6 marca 2020 r.¹², który spełniał wymagania zawarte w § 9 rozporządzenia w sprawie WTZ. Zgodnie z Regulaminem WTZ oraz Regulaminem przyjmowania osób z niepełnosprawnością do Warsztatu Terapii Zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną¹³, uczestnikami Warsztatu mogły być osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną, posiadające aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności ze wskazaną, zgodnie z art. 6b ust. 3 pkt 4 ustawy o rehabilitacji, terapią zajęciową jako formą rehabilitacji.

Warunki i procedury przyjmowania do Warsztatu, określone w Regulaminie rekrutacji WTZ, zobowiązywały kandydatów do złożenia podania o przyjęcie do WTZ wraz z kserokopią orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. W Stowarzyszeniu rekrutację prowadził kierownik WTZ. W Warsztacie nie stosowano okresu próbnego dla nowoprzyjętych osób z niepełnosprawnościami.

Organizację pracy i zajęć terapeutycznych w Warsztacie określał Regulamin WTZ oraz Plan działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną¹⁴. Warsztat był czynny 11 miesięcy w roku¹⁵, przez pięć dni w tygodniu – od poniedziałku do piątku. Zajęcia dla uczestników były realizowane w godz. 8.00-15.00, w pięciu pracowniach terapeutycznych¹⁶. Regulamin WTZ określał m.in. prawa i obowiązki uczestników Warsztatu oraz obowiązki kierownika WTZ. Skreślenie z listy uczestników WTZ, zgodnie z Regulaminem WTZ mogło nastąpić wyłącznie z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności uczestnika trwającej dłużej niż jeden miesiąc.

(akta kontroli tom I, str. 14-19, 24, 29-30)

Odrębną część Regulaminu WTZ stanowił Regulamin treningu ekonomicznego Warsztatu terapii zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną¹⁷, określający zasady otrzymywania przez uczestnika Warsztatu środków finansowych. Zgodnie z tym dokumentem, wysokość otrzymywanych przez uczestnika środków ustalał kierownik Warsztatu. Regulamin treningu ekonomicznego dopuszczał dokonywanie potrąceń tych środków¹⁸ oraz określał sposób wykorzystania niewypłaconych z powodu potrąceń kwot. Uczestnik mógł zgłosić zastrzeżenia dotyczące potrąceń do kierownika lub prezesa ZG PSONI¹⁹.

(akta kontroli tom I, str. 20-23)

Według stanu na 31 grudnia lat 2021-2023 Warsztat liczył 28 uczestników posiadających orzeczenia o niepełnosprawności intelektualnej, odpowiednio:

- 2021 r.: w stopniu znacznym (17), w stopniu umiarkowanym (10) oraz jedna osoba z orzeczoną II grupą inwalidzką;
- 2022 r.: w stopniu znacznym (16), w stopniu umiarkowanym (11) oraz jedna osoba z orzeczoną II grupą inwalidzką;

¹² Regulamin Warsztatu Terapii Zajęciowej przyjęty Uchwałą Nr 33 Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną z dnia 6 marca 2020 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu Warsztatu Terapii Zajęciowej; dalej: Regulamin WTZ.

¹³ Regulamin przyjmowania osób z niepełnosprawnością do Warsztatu Terapii Zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną z 26 lutego 2019 r. zatwierdzony przez Dyrektora Biura Zarządu Głównego; dalej: Regulamin rekrutacji.

¹⁴ Plan działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną z 20 września 2018 r. zatwierdzony przez Dyrektora Biura Zarządu Głównego; dalej: Plan działalności WTZ.

¹⁵ Z uwzględnieniem przerwy wakacyjnej przypadającej w lipcu lub sierpniu oraz świąt i dni ustawowo wolnych od pracy.

¹⁶ Pracownia umiejętności społecznych, pracownia kulinarna, pracownia szkolno-ceramiczna, pracownia gospodarczo-stolarska, pracownia medialna.

¹⁷ Dalej: Regulamin treningu ekonomicznego.

¹⁸ Pkt 6 Regulaminu Treningu Ekonomicznego.

¹⁹ Pkt 7 Regulaminu Treningu Ekonomicznego.

– 2023 r.: w stopniu znacznym (17), w stopniu umiarkowanym (10) oraz jedna osoba z orzeczoną II grupą inwalidzką.

W latach 2021-2023 do uczestnictwa w Warsztacie zakwalifikowanych zostało łącznie 10 osób, odpowiednio: w 2021 r. – dwie osoby, w 2022 r. – cztery osoby, w 2023 r. – cztery osoby. Wszystkie zakwalifikowane osoby rozpoczęły terapię w WTZ.

(akta kontroli tom I, str. 132-134, tom III, str. 3-4)

W latach 2021-2023 nie prowadzono listy osób oczekujących na przyjęcie do WTZ, o której mowa w art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji z powodu braku chętnych do uczestnictwa w zajęciach.

(akta kontroli tom III, str. 3)

Analiza dokumentacji 15 z 28 uczestników WTZ dobranych w sposób celowy²⁰ wykazała, że były to osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną orzeczoną w stopniu umiarkowanym (sześć), znacznym (osiem) oraz jedna osoba zaliczona przez Komisję Lekarską do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia do drugiej grupy inwalidzkiej. Spośród 15 badanych uczestników, 14 osób posiadało w orzeczeniach o stopniu niepełnosprawności wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej jako formie rehabilitacji. Jedna osoba będąca uczestnikiem WTZ od 1995 r. nie posiadała w orzeczeniu o niepełnosprawności wskazania do uczestnictwa w terapii zajęciowej. Kierownik WTZ wyjaśnił, że uczestnik rozpoczął uczestnictwo w WTZ w 1995 r., tj. przed okresem obowiązywania przepisów ustawy o rehabilitacji, regulujących zagadnienia kwalifikacji osób do WTZ, o czym informowano WCPR.

(akta kontroli tom I, str. 133, 406)

WTZ mieścił się w siedzibie ZG PSONI, w budynku trzykondygnacyjnym o łącznej powierzchni użytkowej 587 m², wynajmowanym przez Stowarzyszenie²¹. Na potrzeby Warsztatu Stowarzyszenie przeznaczyło pomieszczenia usytuowane na piętrze oraz w piwnicy budynku, o łącznej powierzchni 352 m². Dwie z pięciu pracowni warsztatu: pracownia kulinarna i umiejętności społecznych zajmowały piętro, a trzy: pracownia gospodarczo-stolarska, medialna i szkolno-ceramiczna, piwnicę budynku. Na parterze budynku znajdowała się szatnia uczestników. Wyposażenie poszczególnych pracowni w niezbędny sprzęt i materiały, pozwalało na udzielanie uczestnikom WTZ wsparcia i realizację zakładanych przez WTZ działań terapeutycznych. Warunki lokalowe Warsztatu oraz jego wyposażenie były zgodne z zawartą umową.

(akta kontroli tom I, str. 12-13a, tom III, str. 25-40)

W latach 2021-2023 zajęcia terapeutyczne w WTZ organizowano zgodnie z Planem działalności WTZ zatwierdzonym przez Stowarzyszenie 20 września 2018 r. Grupy terapeutycznie liczyły nie więcej niż pięciu uczestników przypadających na jednego instruktora, co było zgodne z warunkami określonymi w § 13 ust. 4 rozporządzenia w sprawie WTZ. W trakcie kontroli NIK (według stanu na 13 listopada 2024 r.) w pięciu pracowniach Warsztatu trwały zajęcia terapeutyczne, w których brało udział od trzech do pięciu uczestników.

(akta kontroli tom I, str. 29-30, 176-179)

W Warsztacie zatrudniony był kierownik WTZ oraz:

²⁰ Dokumentacja uczestników Warsztatu według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r., w tym: pięć osób będących najdłużej uczestnikami WTZ, pięć osób będących najkrócej uczestnikami WTZ, pięć osób będących uczestnikami WTZ w latach 2021-2023.

²¹ Umowa najmu lokalu na czas nieoznaczony z dnia 2 kwietnia 2001 r. zawarta pomiędzy Zarządem Budynków Komunalnych – Mokotów w Warszawie, a Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, zmieniająca umowę najmu z 1 czerwca 1997 r. zawartą pomiędzy Dzielnicą Mokotów gminy Warszawa – Centrum, a Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, zmieniającą umowę użyczenia z dnia 12 sierpnia 1991 r. pomiędzy Referatem Żłobków Urzędu Dzielnicy – Gminy Mokotów Warszawa, a osobami reprezentującymi Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

- sześciu instruktorów terapii zajęciowej, w tym jeden instruktor oraz psycholog będący jednocześnie trenerami pracy (w łącznym wymiarze 7,2 etatu według stanu na koniec 2021 r.),
- pięciu instruktorów terapii zajęciowej, w tym jeden instruktor oraz psycholog będący jednocześnie trenerami pracy (w łącznym wymiarze 6,4 etatu według stanu na koniec 2022 r.),
- siedmiu instruktorów terapii zajęciowej, w tym dwie osoby, z których jedna była jednocześnie trenerem pracy, a druga psychologiem i trenerem pracy (w łącznym wymiarze 7,2 etatu według stanu na koniec 2023 r.).

Stan zatrudnienia osób pracujących bezpośrednio z uczestnikami WTZ był zgodny z § 13 ust. 4 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Kwalifikacje pracowników Warsztatu odpowiadały wymogom określonym w § 3 ust. 2 umowy o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON. Psycholog posiadał wykształcenie wyższe w zakresie psychologii. Siedmiu instruktorów terapii zajęciowej zatrudnionych w okresie objętym kontrolą posiadało wykształcenie wyższe w zakresie pedagogiki (pięciu) i socjologii (jeden). Jeden instruktor terapii zajęciowej będący jednocześnie trenerem pracy, posiadał wykształcenie wyższe w zakresie administracji. Wykształceniem średnim w zakresie terapii zajęciowej (dwóch) lub umożliwiającym wykonywanie zadań na stanowisku (jeden) legitymowało się trzech instruktorów. Kierownik WTZ posiadał wykształcenie wyższe w zakresie wychowania fizycznego o specjalności nauczycielskiej.

W latach 2021-2023 w Warsztacie nie zatrudniano specjalisty do spraw rehabilitacji lub rewalidacji, o którym mowa w § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie WTZ. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 102-116, 121, 125-127)

W latach 2021-2023 średnie miesięczne wynagrodzenie brutto pracowników WTZ²² wynosiło w: 2021 r. – 4,0 tys. zł, 2022 r. – 4,9 tys. zł, 2023 r. – 6,1 tys. zł. Było niższe od przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce w poszczególnych latach objętych kontrolą o: 29,8 % w stosunku do 2021 r., 22,2% w stosunku do 2022 r. oraz 19,3% w stosunku do 2023 r.²³.

(akta kontroli tom I, str. 104-108)

Stowarzyszenie uchwałą z dnia 26 lutego 2019 r. przyjęło Regulamin Rady Programowej Warsztatu Terapii Zajęciowej ZG PSONI, który określał skład, kompetencje i tryb działania rady programowej WTZ. W latach 2021-2023 w jej skład wchodził kierownik WTZ, psycholog oraz instruktorzy terapii zajęciowej. W związku z niezatrudnianiem przez WTZ specjalistów do spraw rehabilitacji lub rewalidacji, rada programowa nie działała w składzie określonym w art. 10a ust. 4 ustawy o rehabilitacji. Rada programowa Warsztatu, w latach 2021-2023 nie opracowywała corocznie IPR dla każdego uczestnika warsztatu i nie wskazywała osoby odpowiedzialnej za realizację tych programów. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 25-28, 119-120, 171-174, tom IV, str. 1-232)

Badanie dokumentacji 15 uczestników WTZ, w tym 135 IPR uczestników Warsztatu wykazało, że IPR stanowiły dokumentację instruktorów terapii zajęciowej (instruktorów wspierających), sporządzaną po upływie każdego kwartału, z których 71 nie zawierało dat sporządzenia, a 17 nie było opatrzonych podpisem pracownika sporządzającego dokument. Pozostałych 118 IPR zawierało podpis uczestnika Warsztatu (biorącego udział w ocenie) oraz instruktora. Dokumenty przedstawiały

²² Instruktorów terapii zajęciowej.

²³ Według danych GUS średnie wynagrodzenie w gospodarce wynosiło w: 2021 r. – 5,7 tys. zł; 2022 r. – 6,3 tys. zł; 2023 r. – 7,6 tys. zł.

opis działań, którymi był objęty uczestnik w poszczególnych kwartałach lat 2021-2023 i wskazywały: cel, rodzaj działania terapeutycznego, instruktorów realizujących działania, opis funkcjonowania uczestnika oraz efekty działań. IPR sporządzano w oparciu o indywidualny profil funkcjonowania każdego z uczestników. Opisywane w IPR, prowadzone przez Warsztat działania terapeutyczne były dostosowywane do aktualnych potrzeb uczestników, polegały w szczególności na poprawie ich funkcjonowania społecznego oraz motywowaniu do aktywności.

IPR sporządzane dla uczestników Warsztatu w latach 2021-2023 nie zawierały jednego z sześciu elementów, określonych w art. 10a ust. 3 pkt 3 ustawy o rehabilitacji, tj. metod i zakresu nauki psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu albo podjęcie pracy. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 118, 122-123, tom IV, str. 1-232)

W przypadku 15 uczestników w latach 2021-2023 rada programowa nie dokonywała nie rzadziej niż raz na pół roku oceny indywidualnych efektów rehabilitacji przy udziale uczestnika warsztatu, tj. w terminach wynikających z § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Tylko dla jednego z 15 uczestników rada programowa, pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR dokonała zgodnie z art. 10a ust. 6 ustawy o rehabilitacji, tj. nie wcześniej niż przed upływem trzech i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od dnia rozpoczęcia terapii w Warsztacie. W przypadku pozostałych 14 uczestników rada programowa dokonała kompleksowych ocen realizacji IPR po upływie od siedmiu miesięcy do trzech lat od rozpoczęcia terapii w Warsztacie. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 118, 123, 133, tom II, str. 102, 104-105, tom IV, str. 1-232, 308-368)

W okresie objętym kontrolą, rada programowa dokonywała kompleksowych ocen realizacji IPR odpowiednio na koniec 2021 r., 2022 r., 2023 r. i zajmowała stanowisko w kwestii osiągniętych przez uczestnika postępów w rehabilitacji, zgodnie z art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji. 37 spośród 46 ocen kompleksowych realizacji IPR nie zawierało dat, wszystkie zawierały podpisy członków rady programowej. Kompleksowe oceny realizacji IPR za dany rok, były podsumowaniem realizacji celów wyszczególnionych w sporządzanych przez instruktorów kwartalnych IPR. Uwzględniały one obszary dokonywania ocen, określone w § 14 ust. 3 rozporządzenia w sprawie WTZ.

(akta kontroli tom IV, str. 233-307)

Względem dwóch uczestników Warsztatu, pomimo upływu 28 lat terapii, rada programowa nie podjęła decyzji uzasadniającej potrzebę skierowania do ośrodka wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania, o której mowa w art. 10a ust. 5 pkt 2 ustawy o rehabilitacji. Podobnie w przypadku czterech uczestników, których okres uczestnictwa w WTZ przekroczył na koniec 2023 r. odpowiednio: 21, 16, 12 i 11 lat, decyzje rady programowej w ocenach kompleksowych IPR pozytywnie opiniowały dalsze uczestnictwo tych osób w Warsztacie na podstawie art. 10a ust. 5 pkt 3 lit. a ustawy o rehabilitacji, tj. pozytywne rokowania w zakresie postępów w rehabilitacji społecznej i zawodowej umożliwiających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy. Prezes Fundacji wyjaśniła, że w latach poprzedzających okres objęty kontrolą rada programowa WTZ podejmowała decyzje o skierowaniu niektórych uczestników do ośrodka wsparcia z uwagi na brak postępów w rehabilitacji zawodowej i społecznej. Natomiast, w latach 2021-2023 nie podejmowano takich decyzji z uwagi na przekonanie członków rady co do możliwości

osiągnięcia pozytywnych efektów w rehabilitacji zawodowej i społecznej tych osób, gdyż największą barierę w aktywizacji zawodowej uczestników stwarzały ich rodziny.

(akta kontroli tom I, str. 133, tom II, str. 9-10, tom IV, str. 241-242, 247-248, 263-264, 274-276, 281-282, 289-290)

W latach 2021-2023 w Warsztacie prowadzono trening ekonomiczny, który miał na celu zwiększenie umiejętności uczestników w zakresie samodzielnego gospodarowania pieniędzmi i zgodnie z Regulaminem organizacyjnym WTZ stanowił element IPR. Według Regulaminu WTZ, średnią miesięczną wysokość przyznawanych środków finansowych ustalała rada programowa Warsztatu. W 2021 r. było to 120,0 zł, 130,0 zł w 2022 r., a 150,0 zł w 2023 r., tj. zgodnie z § 12 rozporządzenia w sprawie WTZ w wysokości nieprzekraczającej 20,0% minimalnego wynagrodzenia za pracę. O wysokości przyznawanych uczestnikom środków decydował kierownik WTZ, który w latach 2021-2023 wypłacał środki, dokonywał potrąceń lub przyznawał dodatkowe premie. Wypłaty dokumentowano w postaci „list płac kieszonkowego uczestników WTZ ZG PSONI” podpisanych przez uczestników.

(akta kontroli tom I, str. 20-23, tom II, str. 203-226, 253-294, 312-343)

W latach 2021-2023 Warsztat umożliwiał uczestnikom udział w praktykach zawodowych, wskazanych w art. 10a ust 3a i 3b ustawy o rehabilitacji. Praktyki były realizowane na mocy sześciu porozumień – umów na organizację praktyk zawodowych, zawartych przez Stowarzyszenie z instytucjami i organizacjami zatrudniającymi osoby z niepełnosprawnościami lub podmiotami gospodarczymi z otwartego rynku pracy. Uczestnicy odbywali praktyki zawodowe, m.in. w Ogrodzie Botanicznym w Powsinie, w Ośrodku Sportu i Rekreacji Dzielnicy Śródmieście. W celu integracji uczestników na rynku pracy Warsztat zatrudniał trenerów pracy, którzy na otwartym rynku pracy wyszukiwali pracodawców chcących przyjąć na praktyki lub zatrudnić osoby z niepełnosprawnościami. Trenerzy pracy prowadzili z uczestnikami zajęcia grupowe²⁴, indywidualne oraz towarzyszyli uczestnikom podczas odbywania praktyk zawodowych. W okresie objętym kontrolą w praktykach zawodowych wzięło udział w: 2021 r. – 14 uczestników (łącznie zorganizowano 567 godzin praktyk); 2022 r. – 15 uczestników (879 godzin praktyk); 2023 r. – 17 uczestników (903 godziny praktyk).

(akta kontroli tom I, str. 167-169, tom II, str. 8-9, 13-64)

Działania Warsztatu podejmowane w ramach rehabilitacji społecznej polegały m.in. na:

- prowadzeniu treningów umiejętności społecznych w formie indywidualnej lub grupowej w zależności od potrzeb uczestników,
- organizacji wyjść do miejsc kultury i rozrywki,
- samodzielnym dokonywaniu przez uczestników niezbędnych zakupów,
- angażowaniu uczestników WTZ do aktywności w ramach obszarów działalności Stowarzyszenia, np. wsparcia osób starszych,
- udziale uczestników w konferencjach i seminariach organizowanych przez Stowarzyszenie lub inne organizacje wspierające osoby niepełnosprawne.

(akta kontroli tom II, str. 6-8)

W latach 2021-2023 Stowarzyszenie w ramach działalności WTZ nie współpracowało z Urzędem Pracy m. st. Warszawy w zakresie podjęcia zatrudnienia przez uczestników WTZ i nie otrzymywało ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Kierownik WTZ wyjaśnił, że zatrudnieni w Warsztacie trenerzy pracy wykorzystywali metodę zatrudnienia wspomaganego i poszukiwali ofert pracy zgodnych z oczekiwaniami i możliwościami uczestników WTZ.

(akta kontroli tom I, str. 169-170)

²⁴ Zajęcia o pracy.

Według stanu na koniec roku w latach 2021-2023, uczestnikami Warsztatu były osoby przyjęte w latach:

- 1995-2002, odpowiednio: cztery z 28 ogółu uczestników na koniec 2021 r., cztery z 28 uczestników na koniec 2022 r. oraz trzy z 28 uczestników na koniec 2023 r.;
- 2003-2012, odpowiednio: sześć osób na koniec każdego roku z okresu 2021-2023;
- 2013-2020, odpowiednio: 16 osób na koniec 2021 r., 14 na koniec 2022 r. oraz 11 na koniec 2023 r.;
- 2021-2023, odpowiednio: dwie, cztery i osiem osób na koniec każdego roku wskazanego okresu.

(akta kontroli tom I, str. 132-134, 406)

W latach 2021-2023 Stowarzyszenie nie prowadziło rejestru uczestników WTZ, którzy opuścili Warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia. Średni okres uczestnictwa w Warsztacie osób niepełnosprawnych, które zakończyły terapię w kontrolowanym okresie wynosił sześć lat i trzy miesiące, najdłuższy 23 lata, najkrótszy – rok. We wskazanym okresie, terapię w Warsztacie zakończyło dziesięciu uczestników z następujących powodów: podjęcia zatrudnienia na chronionym rynku pracy (jeden), długotrwałej absencji (trzech), własnego wyboru lub decyzji rodziny (sześciu). Warsztat umożliwiał uczestnikom powrót w przypadku niepowodzenia w zatrudnieniu.

(akta kontroli tom I, str. 132-134, 152, 154-164)

Celem zbadania trwałości zatrudnienia uczestników WTZ, którzy zakończyli terapię w latach 2021-2023 r., NIK skierowała zapytanie do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z przekazanymi informacjami, osoba, która zakończyła uczestnictwo w WTZ w okresie objętym kontrolą z tytułu podjęcia pracy, według stanu na 28 października 2024 r., pozostawała zgłoszona do ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia.

(akta kontroli tom I, str. 407)

Celem zbadania aktywności w zakresie podjęcia zatrudnienia przez uczestników WTZ, NIK skierowała zapytanie do Urzędu Pracy m.st. Warszawy. Zgodnie z przekazanymi informacjami, żadna z osób, będących uczestnikami WTZ w latach 2021-2023, nie była w okresie objętym kontrolą zarejestrowana jako osoba bezrobotna lub poszukująca zatrudnienia. Urząd Pracy m.st. Warszawy nie współpracował w latach 2021-2023 z WTZ.

(akta kontroli tom I, str. 408-409)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2021-2023 w Warsztacie nie zatrudniano specjalistów do spraw rehabilitacji lub rewalidacji. Stanowiło to naruszenie § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, zgodnie z którym pracownikami Warsztatu są m.in. specjaliści do spraw rehabilitacji lub rewalidacji.

Kierownik WTZ wyjaśnił, że nie było kryteriów określających kompetencje rehabilitantów i specjalistów ds. rewalidacji, a wykształcenie pracowników WTZ pozwalało realizować działania rehabilitacyjne i rewalidacyjne w ramach działalności Warsztatu.

NIK nie kwestionuje kompetencji pracowników WTZ, jednakże obowiązujące w tym zakresie przepisy rozporządzenia jednoznacznie określają wymóg zatrudniania w Warsztacie wskazanych specjalistów.

(akta kontroli tom I, str. 102-116, 121, 125-127)

2. W latach 2021-2023 rada programowa Warsztatu nie opracowywała corocznie IPR dla każdego uczestnika Warsztatu oraz nie wskazywała osób

odpowiedzialnych za realizację tych programów. Było to niezgodne z § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ, zgodnie z którym to rada programowa warsztatu opracowuje corocznie indywidualne programy rehabilitacji dla każdego uczestnika warsztatu i wskazuje osoby odpowiedzialne za realizację tych programów.

W stowarzyszeniu IPR były sporządzane przez instruktorów terapii zajęciowej. Kierownik WTZ, wyjaśnił, że rada programowa WTZ opracowywała IPR dla każdego uczestnika WTZ ZG PSONI. IPR przygotowywał instruktor, który odpowiadał za jego realizację, co potwierdzał swoim podpisem, a przed opracowaniem tego dokumentu rozmawiał z uczestnikiem. Przygotowywane przez instruktorów IPR były omawiane przez radę programową WTZ.

NIK podkreśla, że przyjęty sposób postępowania w zakresie opracowywania IPR był niezgodny z obowiązującymi przepisami rozporządzenia w sprawie WTZ, jednoznacznie określającymi, że IPR są sporządzane przez radę programową WTZ.

(akta kontroli tom I, str. 122-123, 171-174, tom IV, str. 1-232)

3. IPR 15 uczestników sporządzone w latach 2021-2023 przez instruktorów terapii zajęciowej nie zawierały jednego z sześciu elementów, wymienionych w art. 10a ust. 3 ustawy o rehabilitacji, tj. metod i zakresu nauki psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Kierownik WTZ, wyjaśnił, że IPR zawierają wszystkie wymagane elementy, nawet jeśli nie zawierają takich określeń i że nie zostały w nich pominięte obszary do których WTZ był zobligowany.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień. Zawarte w IPR cele nie wskazywały zakresu nauki psychofizycznych sprawności ani podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu lub podjęcie pracy. Opisy działań instruktorów, ograniczające się do określeń: rozmowa, obserwacja, praca w pracowni lub udział w praktykach zawodowych, nie odnosiły się do stosowanych ewentualnie metod nauki sprawności i umiejętności w ramach rehabilitacji zawodowej.

(akta kontroli tom I, str. 123, tom IV, str. 1-232)

4. Działająca w Warsztacie rada programowa nie dokonywała w latach 2021-2023 względem 15 uczestników Warsztatu oceny indywidualnych efektów rehabilitacji nie rzadziej niż raz na pół roku przy udziale uczestnika Warsztatu, co stanowiło naruszenie § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Kierownik WTZ wyjaśnił, że oceny realizacji IPR dokonywał uczestnik Warsztatu z instruktorem wspierającym raz na kwartał (częściej niż wymóg ustawowy), a stawianie osoby przed dużym gremium było niewykonalne.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień. Kwartalna dokumentacja terapeutów zajęciowych w ogóle nie zawierała ocen indywidualnych efektów rehabilitacji uczestników, które rada programowa powinna dokonywać przy udziale uczestnika nie rzadziej niż raz na pół roku.

(akta kontroli tom I, str. 118, 123, tom IV, str. 233-307)

5. Rada programowa WTZ względem 14 z 15 uczestników Warsztatu pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR dokonywała w okresie od siedmiu miesięcy do dwóch lat i czterech miesięcy od rozpoczęcia terapii w Warsztacie. Stanowiło to naruszenie art. 10a ust. 6 ustawy o rehabilitacji, zgodnie z którym rada programowa powinna dokonywać pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika warsztatu oraz zajmować stanowisko w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji, uzasadniających kierunek dalszych działań, nie

wcześniej niż przed upływem trzech miesięcy i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od dnia rozpoczęcia terapii w warsztacie.

Prezes Stowarzyszenia wyjaśniła, że w przypadku pięciu uczestników, dokonanie pierwszej oceny kompleksowej nastąpiło z opóźnieniem od czterech do 10 miesięcy z powodu m.in. trudności w określeniu poziomu funkcjonowania uczestnika.

NIK nie kwestionuje trudności, które mogą występować na początku procesu terapii oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej uczestnika WTZ, jednakże obowiązujący w tym zakresie przepis ustawy jednoznacznie określa przedział czasu, w którym rada programowa WTZ zobowiązana jest dokonać pierwszej kompleksowej oceny IPR uczestnika Warsztatu i zająć stanowisko w sprawie czynionych postępów w rehabilitacji.

(akta kontroli tom I, str. 118, 123, tom II, str. 102, 104-105, tom IV, str. 308-368)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2021-2023 prawidłowo kwalifikowano osoby z niepełnosprawnościami do uczestnictwa w WTZ. Warsztat prowadził działania w zakresie rehabilitacji zawodowej głównie poprzez organizowanie uczestnikom praktyk zawodowych. Rehabilitację społeczną prowadzono w oparciu o formy aktywności sprzyjające integracji uczestników w ramach społeczności Warsztatu oraz w środowisku społecznym. Podejmowane działania wspierały samodzielność, angażowały uczestników w życie społeczności Warsztatu oraz aktywność w ramach działalności Stowarzyszenia. Skutkowało to wzrostem aktywności uczestników Warsztatu w obszarze zawodowym i społecznym. W Warsztacie nieprawidłowo opracowywano IPR, a rada programowa nie dokonywała ocen realizacji IPR nie rzadziej niż co pół roku przy udziale uczestnika Warsztatu.

OBSZAR

2. Organizacja i prowadzenie rehabilitacji w ramach programu zatwierdzonego przez Radę Nadzorczą PFRON „Zajęcia klubowe w WTZ”

Opis stanu faktycznego

W latach 2021-2023 Warsztat otrzymywał oraz wydatkował dofinansowanie ze środków PFRON w ramach corocznych edycji²⁵ zajęć klubowych, w wysokości odpowiednio w: 2021 r. – 64,8 tys. zł (wydatkowano 100%); 2022 r. – 61,4 tys. zł, z czego wydatkowano 58,1 tys. zł, 2023 r. – 55,6 tys. zł, z czego wydatkowano 54,1 tys. zł. – na 12, 11 i 9 osób niepełnosprawnych²⁶.

Środki niewykorzystane w: 2023 r. i 2024 r. zwrócono odpowiednio: 3,2 tys. zł – 3 lutego 2023 r.; 1,5 tys. zł – 2 lutego 2024 r., zgodnie z umową o dofinansowanie prowadzenia zajęć klubowych w ramach programu „Zajęcia klubowe w WTZ”. Kierownik WTZ wyjaśnił, że zwrotu środków dokonano z powodu powrotu uczestników do WTZ z rynku pracy.

(akta kontroli tom I, str. 153-154, 286, 300-305, 316, 329-334, 341, 355-362)

W latach 2021-2023 w zajęciach klubowych uczestniczyło łącznie 12 osób posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, które w latach poprzedzających okres objęty kontrolą (10) oraz w 2023 r. (jedna), opuściły Warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia. Jeden uczestnik oczekiwał na przyjęcie do WTZ od listopada 2018 r., pomimo że Warsztat w latach 2021-2023 nie prowadził listy osób oczekujących na przyjęcie. Prezes Stowarzyszenia wyjaśniła, że pomimo zgłoszenia udziału w WTZ osoba ta nie była zainteresowana uczestnictwem.

²⁵ Edycja III – lata 2021/2022, edycja IV – 2022/2023, edycja V – lata 2023/2024.

²⁶ Uczestnikami zajęć klubowych były osoby z niepełnosprawnościami, które opuściły Warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia.

(akta kontroli tom I, str. 220, 232, 247, 287, tom II, str. 8)

W okresie objętym kontrolą, zajęcia klubowe odbywały się od jednego do dwóch razy w miesiącu (soboty) w godz. 9:00-14:00, tj. w wymiarze od pięciu do 10 godzin miesięcznie²⁷. Średnia frekwencja uczestników wynosiła odpowiednio w: 2021 r. – 51,7%; 2022 r. – 67,2%; 2023 r. – 57,3%.

(akta kontroli tom I, str. 290-292, 320-322, 345-347)

W latach 2021-2023 w rozliczeniach sprawozdań z realizacji programu „Zajęcia klubowe w WTZ”²⁸ uwzględniano do dofinansowania osoby, które uczestniczyły w zajęciach klubowych w wymiarze mniejszym niż pięć godzin miesięcznie. Kierownik WTZ wyjaśnił, że Warsztat w kontrolowanym okresie występował do WCPR w sprawie ewentualnego zwrotu środków przekazanych na realizację programu, w związku z niepełną frekwencją uczestników na których przyznano dofinansowanie. Z WCPR otrzymano odpowiedź ustną, że nie trzeba dokonywać zwrotu środków z powodu absencji uczestników.

(akta kontroli tom I, str. 153-154, 221-231, 233-246, 248-265)

Umowy o dofinansowanie ze środków PFRON prowadzenia zajęć klubowych w ramach programu „Zajęcia klubowe w WTZ” nie wskazywały kwalifikacji jakie powinny posiadać osoby prowadzące zajęcia klubowe w WTZ. W latach 2021-2023, zajęcia klubowe były prowadzone przez czterech pracowników Warsztatu: kierownika WTZ, instruktora terapii – trenera pracy, psychologa oraz instruktora terapii zajęciowej na podstawie umów zlecenia. Podstawę rozliczenia stanowiła ewidencje czasu pracy.

(akta kontroli tom I, str. 152, 180-219, 277-282, 306-311, 335-340)

W latach 2021-2023 zajęcia klubowe odbywały się w formie nieustrukturalizowanych spotkań, których głównym celem było podtrzymywanie lub budowanie relacji towarzyskich. Formą zajęć było spędzanie czasu wolnego w ramach proponowanych przez Warsztat aktywności, np. wyjścia do muzeum, kina, restauracji, rozmowy w grupie na tematy zawodowe lub prywatne. Uczestnicy w razie potrzeby mogli korzystać ze wsparcia instruktorów, psychologa lub kierownika WTZ na spotkaniach indywidualnych.

(akta kontroli tom I, str. 266-274, 293-294, 323-324, 348-349)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie organizację i sposób prowadzenia przez Warsztat w latach 2021-2023 rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach zajęć klubowych. W przypadku niskiej frekwencji, Warsztat stwarzał uczestnikom możliwość dodatkowego terminu realizacji zajęć klubowych. Pracownicy WTZ prowadzący zajęcia klubowe, wykonywali zadanie na podstawie umów zlecenia. Zajęcia odbywały się w soboty, tj. poza godzinami pracy WTZ. Warsztat oferował klubowiczom wsparcie w rehabilitacji społecznej i zawodowej.

²⁷ W 2022 r. – trzy spotkania dwa razy w miesiącu; w 2023 r. – sześć.

²⁸ Załącznik nr 3 – Informacja o ogólnej frekwencji w miesiącach.

3. Legalność i gospodarność wykorzystania środków

Opis stanu
faktycznego

Stowarzyszenie prowadziło wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową realizowanych zadań, na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości²⁹.

Koszty zadań poniesione w ramach działalności WTZ³⁰ i zajęć klubowych ewidencjonowano na wyodrębnionych kontach zespołu „5”, zgodnie z polityką rachunkowości³¹, za wyjątkiem kosztów powstałych w wyniku potrąceń wysokości wypłat środków treningu ekonomicznego uczestnikom Warsztatu przez kierownika WTZ.

Koszty ujęte w ewidencji wykazywano w sprawozdaniach z realizacji zadań. Wynikały one z ewidencji księgowej oraz były zgodne z danymi zestawień obrotów i sald za okresy objęte rozliczeniem.

(akta kontroli tom II, str. 178-202, 227-252, 295-311, tom III, str. 247-308, 319-350, 361-391, 401-432)

Środki Funduszu otrzymywane zgodnie z załączonym do umowy preliminarzem kosztów na działalność Warsztatu, Stowarzyszenie przekazywało w postaci zaliczek na prywatny rachunek bankowy kierownika WTZ do jego dyspozycji, pomimo tego, że na potrzeby Warsztatu, zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ oraz umową z m.st. Warszawa³² prowadzono wyodrębniony rachunek bankowy przeznaczony na środki Funduszu. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 20-23, tom II, str. 3-6, 11-12, 104-109, 133-155, 203-226, 253-288, 312-343)

Na realizację treningu ekonomicznego ze środków PFRON zaplanowano: 43,0 tys. zł w 2021 r., 47,9 tys. zł w 2022 r. oraz 51,0 tys. zł w 2023 r., z czego w:

- 2021 r., do wypłaty uczestnikom zatwierdzono 43,0 tys. zł, a wypłaty zrealizowano na kwotę 38,8 tys. zł. Niewykorzystane środki wynosiły 4,1 tys. zł,
- 2022 r., do wypłaty uczestnikom zatwierdzono 47,9 tys. zł, a wypłaty zrealizowano na kwotę 39,7 tys. zł. Niewykorzystane środki wynosiły 8,1 tys. zł,
- 2023 r., do wypłaty zatwierdzono 51,0 tys. zł, a wypłaty zrealizowano na kwotę 47,0 tys. zł. Niewykorzystane środki wynosiły 4,0 tys. zł.

Niewykorzystane w latach 2021-2023 środki stanowiły sumę potrąceń z wypłat treningu ekonomicznego należnych uczestnikom Warsztatu. Według Regulaminu treningu ekonomicznego, potrąceń dokonywał kierownik WTZ, który decydował o wysokości przyznanych środków i wypłacał uczestnikom środki z prywatnego rachunku bankowego. W regulaminie określono przeznaczenie środków uzyskanych w wyniku potrąceń. Niewykorzystanych środków w łącznej wysokości 16,2 tys. zł nie wykazywano w sprawozdaniach, nie rozliczono i nie zwrócono zgodnie z umową o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON, na rachunek wskazany w umowie. Niewykorzystane środki dotacji pozostawały na prywatnym rachunku bankowym kierownika WTZ, który dysponował środkami i przedkładał sporządzone przez siebie zestawienia z ich wydatkowania oraz załączał paragony potwierdzające poniesione wydatki. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

²⁹ Dz.U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.; dalej: uor.

³⁰ Poza kosztami treningu ekonomicznego stanowiącymi sumę niewypłaconych uczestnikom kwot.

³¹ Konto księgi głównej zespołu „5” Koszty według typów działalności i ich rozliczenie; konto księgi pomocniczej nr 500-524 w 2021 i 2022 r. oraz nr 563 w 2023 r. do rozliczenia kosztów WTZ z PFRON; nr 500-525 do rozliczenia kosztów WTZ z m.st. Warszawy; 500-527 do rozliczenia programu „Zajęcia klubowe w WTZ”.

³² Aneks nr 6/2021 z 2 czerwca 2021 r. do umowy nr 11/2019 z 23 stycznia 2019 r. w sprawie dofinansowania kosztów działalności WTZ ze środków PFRON.

(akta kontroli tom I, str. 81, 95, 101, tom II, str. 178-202, 203-288, 295-343)

W latach 2021-2023 Stowarzyszenie nie posiadało wydzielonych rachunków pomocniczych, na które PFRON oraz m.st. Warszawa przekazywałyby środki dotacji w ramach współfinansowania działalności WTZ. Środkami z dwóch dotacji dysponowano z jednego rachunku bankowego, co było niezgodne z postanowieniami umów o dofinansowanie kosztów działalności WTZ ze środków PFRON i środków m.st. Warszawy. Opis nieprawidłowości zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I, str. 31, 41, 49, 54, 55, 67,83)

W latach 2021-2023 dotacja z środków m.st. Warszawy na dofinansowanie działalności WTZ stanowiła corocznie 10,0% kosztów działalności Warsztatu i wynosiła: 69,2 tys. zł w 2021 r.; 82,2 tys. zł w 2022 r. oraz 94,9 tys. zł w 2023 r. Każdorazowo pełną kwotę dotacji przeznaczano na wynagrodzenia pracowników WTZ, zgodnie z preliminarem kosztów.

Dotacja na dofinansowanie kosztów działalności WTZ ze środków PFRON stanowiła corocznie 90,0% kosztów działalności Warsztatu i wynosiła w: 2021 r. – 622,5 tys. zł; 2022 r. – 740,1 tys. zł; 2023 r. – 854,0 tys. zł.

(akta kontroli tom I, str. 39-40, 52-53, 68-69)

W latach 2021-2023 Stowarzyszenie przekazywało na prywatny rachunek bankowy Kierownika WTZ:

- część środków dotacji z PFRON przeznaczonych na dofinansowanie działalności WTZ w wysokości 48,8 tys. zł, tj.: 12,3 tys. w 2021 r., 15,3 tys. zł w 2022 r. oraz 21,2 tys. zł w 2023 r. Środki przekazywano przelewami bankowymi w kwotach od 0,08 tys. zł do 6,0 tys. zł. Poniesione koszty zostały rozliczone, ujęte w ewidencji finansowo-księgowej zadania;
- środki dotacji z PFRON otrzymane na realizację zajęć klubowych³³ w ramach kosztów ujętych w pozycjach: materiały do terapii oraz usługi według preliminarzy zajęć klubowych w WTZ³⁴, w wysokości 36,1 tys. zł, tj.: 18,5 tys. zł w 2021 r., 11,3 tys. zł w 2022 r., 6,3 tys. zł w 2023 r. Środki przekazywano przelewem bankowym w kwotach od 3,0 do 6,9 tys. zł. Poniesione wydatki zostały zaewidencjonowane na wyodrębnionych kontach księgowych i rozliczone w sprawozdaniach z realizacji programu.

(akta kontroli tom I, str. 286, 300-305, 316, 329-334, 341, 355-360, tom II, str. 11, 65, 133-134, 135-155, 156-177)

Badaniem objęto próbę 30 dowodów księgowych w łącznej kwocie 300,6 tys. zł, w tym: 10 dowodów księgowych dotyczących rozliczenia najwyższych kwot w wysokości 154,9 tys. zł, sześć dowodów księgowych dotyczących usług realizowanych na podstawie umów z osobami fizycznymi w wysokości 134,3 tys. zł. W pozostałym zakresie 14 dowodów księgowych (11,4 tys. zł) kierowano się kryteriami doboru celowego. W wyniku analizy stwierdzono, że:

- wydatki ponoszono w okresach rozliczeniowych obejmujących realizację zadań,
- wysokość poniesionych wydatków nie przekraczała kwot zaplanowanych na realizację poszczególnych zadań,
- poniesione koszty udokumentowano fakturami oraz na wyciągach z historii rachunku bankowego,
- nie wystąpiły przypadki podwójnego finansowania tych samych wydatków w ramach realizacji zadań z innych źródeł niż środki PFRON oraz m.st. Warszawy,

³³ Edycja II – lata 2020/2021, edycja III – lata 2021/2022, edycja IV – lata 2022/2023, edycja V – lata 2023/2024.

³⁴ Załącznik nr 2 do umów: nr 1/zkwWTZ/2021, nr 1/zkwWTZ/2022, nr 1/zkwWTZ/2023.

- na odwrocie oryginałów dowodów księgowych opłaconych ze środków PFRON zamieszczano klauzulę „Sfinansowano ze środków PFRON” zgodnie z umową, której dotyczył wydatek³⁵ i jego wysokości,
- wynagrodzenia pracowników WTZ i osób prowadzących zajęcia klubowe księgowano zbiorczo. Prowadzona ewidencja, w tym zapisy na kontach analitycznych nie wyszczególniały jednostkowych wypłat wynagrodzeń zasadniczych realizowanych na podstawie umów z osobami fizycznymi.

(akta kontroli tom III, str. 60-140, 213-246)

Środki PFRON oraz m.st. Warszawy na dofinansowanie działalności WTZ rozliczano poprzez składanie do WCPR informacji kwartalnych (do 10 dnia następującego po kwartale, którego rozliczenie dotyczyło) oraz na podstawie sprawozdań z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowych WTZ, składanych do WCPR w terminie do 1 marca roku następnego po sprawozdawczym, zgodnie z § 21 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ.

W latach 2021-2023 r. informacje kwartalne o wydatkowaniu środków PFRON składano do WCPR w terminie określonym w § 20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ.

(akta kontroli tom III, str. 319-350, 361-391, 401-432)

Sprawozdania Sp-P/Wa z wydatkowania środków m.st. Warszawy na dofinansowanie działalności WTZ³⁶ składano do WCPR w: 2021 r. – 10 stycznia 2022 r., 2022 r. – 10 stycznia 2023 r., 2023 r. – 8 stycznia 2024 r., tj. w terminach wynikających z postanowień umów o dofinansowanie działalności WTZ ze środków m.st. Warszawy³⁷.

(akta kontroli tom I, str. 31-69, tom III, str. 316-318, 359-360, 399-400)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2021-2023, środki Funduszu przeznaczone na dofinansowanie bieżącej działalności Warsztatu, Stowarzyszenie przekazywało na prywatny rachunek bankowy kierownika WTZ, pomimo że na potrzeby Warsztatu wyodrębniono rachunek bankowy z przeznaczeniem na środki Funduszu. Stanowiło to naruszenie § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ w związku z § 5 ust. 6 umowy nr 11/2019 z Miastem Stołecznym Warszawa w sprawie dofinansowania działalności WTZ ze środków PFRON. Zgodnie z ww. regulacjami Stowarzyszenie zobowiązane było dysponować środkami Funduszu z wyodrębnionego na potrzeby Warsztatu rachunku bankowego.

Kierownik WTZ wyjaśnił, że Stowarzyszenie nie prowadziło kasy gotówkowej i przelewy na jego rachunek prywatny stanowiły jedyną możliwość otrzymania przez niego środków na bieżącą działalność WTZ. Prezes Stowarzyszenia wyjaśniła, że w ZG PSONI nie prowadzono kasy gotówkowej, a w ramach pozytywnej praktyki pracownik otrzymywał środki potrzebne do bieżącej działalności WTZ w formie zaliczki, przelewem na prywatny rachunek bankowy. Stowarzyszenie nie żądało od kierownika WTZ potwierdzenia dokonywanych wypłat na trening ekonomiczny, co Prezes Stowarzyszenia w wyjaśnieniach uznała za bezzasadne. Ponadto Stowarzyszenie praktykowało przekazywanie

³⁵ Dofinansowania kosztów działalności WTZ lub zajęć klubowych danej edycji programu „Zajęcia klubowe w WTZ”.

³⁶ Informacje dotyczące warsztatu terapii zajęciowej – sprawozdania Sp-P/Wa.

³⁷ Umowa Nr UMIA PS/B/VI/3/3/87/2021 z 2 kwietnia 2021 r., umowa Nr UMIA PS/B/VI/3/3/29/2022 z 22 kwietnia 2022 r., umowa Nr UMIA PS/B/VI/3/3/37/2023 z 28 marca 2023 r.

środków dotacji na bieżącą działalność WTZ na prywatne konta bankowe pracowników.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień. Na realizację wydatków związanych z bieżącą działalnością Warsztatu został wyodrębniony rachunek bankowy, wskazany przez Stowarzyszenie w umowie z miastem stołecznym Warszawa. Dysponowanie środkami ze wskazanego w umowie, wyodrębnionego rachunku bankowego miało co do zasady zapewniać transparentność wydatkowania środków publicznych. Wobec powyższego, z wyodrębnionego na potrzeby Warsztatu rachunku bankowego, a nie z prywatnego rachunku kierownika WTZ powinny być realizowane wydatki na działalność Warsztatu pochodzące ze środków Funduszu. Ponadto należy podkreślić, że w § 9 ust. 3 pkt 5 umowy o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON wskazano, że przekazanie przez Stowarzyszenie środków dotacji osobie trzeciej, której umowa nie uwzględnia, może skutkować jej natychmiastowym rozwiązaniem.

(akta kontroli tom I, str. 73, 123, 133-155, tom II, str. 3-4, 11-12, 102-109)

2. Stowarzyszenie nie dokonało zwrotu niewykorzystanych na trening ekonomiczny środków w wysokości 16,2 tys. zł na rachunek wskazany w umowie o dofinansowanie kosztów działalności WTZ ze środków Funduszu. Stanowiło to naruszenie § 10 ust. 2 pkt 5 ww. umowy, zgodnie z którym zwrotowi podlegają kwoty pochodzące ze środków PFRON wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem lub pobrane w nadmiernej wysokości – wraz z odsetkami naliczonymi od tych kwot od dnia ich otrzymania w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.

Prezes Stowarzyszenia wyjaśniła, że potrąceń z wypłat treningu ekonomicznego dokonywano w wyniku absencji uczestników. Uzyskane w ten sposób środki były wydatkowane na potrzeby uczestników WTZ podczas wycieczek, wyjść oraz okazjonalnie na zakup prezentów i o ich przeznaczeniu decydowali uczestnicy WTZ. Kwoty przeznaczone na trening ekonomiczny księgowano według planu wydatków nie uwzględniając nadwyżek powstałych w wyniku potrąceń.

NIK nie podziela powyższej argumentacji Prezes Stowarzyszenia. W preliminarzach kosztów uwzględniano wydatki na wycieczki oraz bieżącą działalność Warsztatu, w tym potrzeby uczestników w zakresie otrzymanych kwot treningu ekonomicznego. Sposób wydatkowania przez WTZ środków Funduszu określały postanowienia umowy z m.st. Warszawa. Dysponowanie środkami Funduszu i ich wydatkowanie miało odbywać się na warunkach jednoznacznie określonych w umowie, a nie na podstawie dowolnej decyzji uczestników lub kierownika WTZ. W związku z powyższym, w latach 2021-2023 środki dotacji przeznaczone na trening ekonomiczny pobrano w nadmiernej wysokości stanowiącej kwotę 16,2 tys. zł.

(akta kontroli tom II, str. 5-6, 70-71, 178-202, 227-252, 295-311)

3. W latach 2021-2023 na potrzeby działalności Warsztatu prowadzono jeden wyodrębniony rachunek bankowy, na który Stowarzyszenie otrzymywało dofinansowanie na działalność WTZ z Miasta Stołecznego Warszawy w wysokości 10% całościowej dotacji oraz w ramach dofinansowania ze środków Funduszu w wysokości 90% dotacji. Było to niezgodne z § 1 ust. 3 umów w sprawie dofinansowania działalności WTZ ze środków m. st. Warszawy oraz § 5 ust. 6 umowy w sprawie dofinansowania kosztów działalności WTZ ze środków PFRON. Postanowienia umów wskazywały numer rachunku bankowego na przekazanie dotacji, który co do zasady miał być przypisany do danej dotacji. Prezes Stowarzyszenia wyjaśniła, że decyzję o jednym rachunku bankowym podjęła główna księgowa celem zmniejszenia kosztów opłat bankowych, o czym nie poinformowała ZG PSONI. Prezes Stowarzyszenia

21 listopada 2024 r. zobowiązała się podjąć działania zmierzające do wyodrębnienia rachunków bankowych dla dwóch źródeł dotacji.

(akta kontroli tom I, str. 31, 41, 49, 54, 55, 67, 83, tom II, str. 71)

OCENA CZĄSTKOWA

Warsztat prowadził wyodrębnioną ewidencję finansowo-księgową zadań w sposób co do zasady umożliwiający identyfikację poniesionych kosztów, z tym, że w ewidencji nie odnotowywano środków niewypłaconych uczestnikom w ramach treningu ekonomicznego. Dowody księgowe dekretowano prawidłowo. Informacje kwartalne o wydatkowaniu środków Funduszu oraz sprawozdania roczne z działalności Warsztatu za lata 2021-2023, składano do WCPR w wymaganym rozporządzeniem terminie. W zakresie realizacji przez Warsztat treningu ekonomicznego ze środków PFRON nie dokonano zwrotu niewykorzystanych środków w wysokości 16,2 tys. zł. Nie przestrzegano postanowień umowy o dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON w zakresie rozliczenia środków dotacji pobranych w nadmiernej wysokości.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Ponowne dokonanie rozliczenia z m.st. Warszawy pobranych w nadmiernej wysokości środków dotacji przeznaczonej na trening ekonomiczny w łącznej wysokości 16,2 tys. zł.
2. Wydatkowanie dotacji ze środków PFRON przeznaczonej na trening ekonomiczny i bieżącą działalność WTZ z wyodrębnionego na ten cel rachunku bankowego Warsztatu.
3. Zatrudnienie w WTZ specjalisty ds. rehabilitacji lub rewalidacji.
4. Opracowywanie przez radę programową Warsztatu corocznie IPR dla każdego z uczestników ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za ich realizację.
5. Dokonywanie przez radę programową Warsztatu co najmniej raz w roku oceny realizacji IPR oraz nie rzadziej niż raz na pół roku oceny indywidualnych efektów rehabilitacji przy udziale uczestnika Warsztatu.
6. Opracowywanie przez radę programową Warsztatu IPR zawierających wszystkie elementy określone w art. 10a ust. 3 ustawy o rehabilitacji.
7. Dokonywanie przez radę programową WTZ pierwszej kompleksowej oceny realizacji przez uczestnika IPR nie wcześniej niż przed upływem trzech i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od rozpoczęcia terapii w Warsztacie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 13 grudnia 2024 r.

Kontroler
Maria Jatkowska
Starszy inspektor
kontroli państwowej

/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Konrad Kostępski

/-/

.....
podpis